

**Referat fra Adoptionsnævnets
landsmøde for de
amtskommunale adoptionsamråd
den 9.-10. oktober 2003**

(Comwell, Borupgaard, Snekkersten)

Indhold:

Landsdommer, formand for Adoptionsnævnet, Vibeke Rønne: Velkomst og indledning	3
Vibeke Rønne: Orientering om nævnets arbejde og arbejdsmetode.....	4
Direktør og socialrådgiver, medlem af Adoptionsnævnet, Birgit Skov Jensen: Orientering om sagsbehandlingen i sager om danske bortadoptioner	11
Marianne Østergaard og Lene Koefoed, formand for og medlem af Gruppen af Eneadoptanter (GEA): Orientering om erfaringer fra godkendelsesforløbet i forbindelse med ansøgninger om adoption fra enlige	16
Sekretariatschef i Adoptionsnævnet, Anette Hummelshøj: Orientering om nævnets undersøgelse af sager vedrørende godkendelse af enlige ansøgere i 2001	22
Psykolog Lene Kamm og psykolog Henning J. Nielsen: Introduktion af gruppearbejder vedrørende betydningen af enlige ansøgers netværk og tidligere parforhold	26
Psykolog Lene Kamm og Psykolog Henning J. Nielsen: Opsamling på gruppearbejde	30
Medlem af Adoptionsnævnet, overlæge i voksenpsykiatri, Joakim Hoffmeyer: Orientering om nævnets praksis i sager om psykiske helbredsforhold.....	33
Medlem af Adoptionsnævnet, overlæge, dr. med. Thure Krarup: Orientering om nævnets praksis i sager om fysiske helbredsforhold	38
Læge på Rigshospitalet, Grete Teilmann: Orientering om forskningsprojekt vedrørende udenlandske adoptivpigens pubertetsudvikling.....	40
Kontorleder i AC International Børnehjælp, Jørgen-Ulrich Ravnskov, og kontorleder i DanAdopt, Ole Bergmann: Orientering om formidlingssituationen i afgiverlandene	43
Bilag:	45

Torsdag den 9. oktober 2003

Landsdommer, formand for Adoptionsnævnet, Vibeke Rønne: Velkomst og indledning

Vibeke Rønne bød velkommen til det tredje landsmøde efter ændringen af adoptionsloven i 2000, herunder særligt til dagens oplægsholdere Lene Koefoed og Marianne Østergaard (repræsentanter for Gruppen af Eneadoptanter) samt psykologerne Lene Kamm og Henning J. Nielsen, der sammen har tilrettelagt oplægget bag dagens workshops.

Vibeke Rønne bemærkede, at programmet for årets landsmøde i vidt omfang er tilrettelagt efter ønske fra de deltagende adoptionssamråd-og sekretariater, og at der i år er særligt fokus på godkendelsen af enlige adoptionsansøgere.

Vibeke Rønne: Orientering om nævnets arbejde og arbejdsmetode

Nævnets møder

Vibeke Rønne redegjorde kort for tilrettelæggelsen og forløbet af et møde i nævnet:

- Nævnets sekretariat modtager klagesagen fra samrådet, som udgangspunkt senest 14 dage før et nævnsmøde.
- Sekretariatet bekræfter modtagelsen af sagen overfor ansøgerne og angiver normalt to mulige mødedatoer for sagens behandling.
- Sagen sættes på dagsorden, og der aftales eventuelt personligt fremmøde med ansøgerne. Nævnet bestræber sig på, at der maksimalt er fire personlige fremmøder pr. møde, og det kan derfor være nødvendigt at udsætte en konkret sag til et møde, hvor der er tid til personligt fremmøde.
- Det enkelte medlems forberedelse af en sag omfatter som minimum en gennemgang af sagens akter, generelle regler og eventuel praksis på området. Visse sager kræver desuden, at enkelte medlemmer med særlig fagkundskab undersøger den konkrete problemstilling nærmere.
- Selve nævnsmødet holdes normalt i justitsministerens mødesal i Slotsholmsgade. Sekretariatet er på mødet repræsenteret med sekretariatschefen og fuldmægtigen, der skriver referat og fører beslutningsprotokol. Mødet starter kl. 13.45 og varer ofte til kl. 18.00-19.00.
- På nævnsmødet behandles – udover klagesagerne – en række generelle spørgsmål, herunder f.eks. årsberetning, rejserapporter, generelle henstillinger og retningslinier til samrådene og organisationer, tilsynssager, forskningsprojekter, støtteansøgninger samt sager om formidlingssituationen.
- Behandlingen af en konkret klagesag indledes normalt med, at sagens problemstillinger kort opridses, ligesom det ofte, hvis der er personligt fremmøde i sagen, kort drøftes, hvad der ønskes belyst under fremmødet.
- Et eventuelt personligt fremmøde i sagen varer normalt ca. 15 minutter, og ansøgerne starter oftest med et lille indlæg.
- Voteringen sker som hovedregel ved en ”bordrunde”, ofte startende med et medlem med fagkundskab i problemstillingen i den konkrete sag. I meget enkle sager, hvor praksis ligger fast, sker nævnets votering på grundlag af et udkast udarbejdet af sekretariatet. I mere komplicerede sager vil drøftelserne i sagen, oftest blive indledt med en række spørgsmål til nævnets fagperson på området. I særligt komplicerede sager kan det være nødvendigt at udsætte sagens afgørelse til et se-

nere møde, f.eks. fordi det må anses for nødvendigt at indhente forskningsmateriale el.lign. vedrørende sagens problemstillinger.

- Når nævnet er nået til en afgørelse, formuleres hovedelementerne i begrundelsen for afgørelsen ligesom eventuel dissens noteres.
- Ansøgerne kan normalt kontakte sekretariatet den følgende dag og få afgørelsen oplyst mundtligt. Der udfærdiges derefter en skriftlig afgørelse.

Vibeke Rønne bemærkede vedrørende muligheden for personligt fremmøde, at Civilretsdirektoratet har bedt nævnet om at komme med rationaliseringsforslag, og at nævnet i den forbindelse har bedt Civilretsdirektoratet om at overveje en ændring af nævnets forretningsorden, således at ansøgerne alene har krav på personligt fremmøde i godkendelsessager afgjort efter fase 3. Vibeke Rønne tilføjede i den forbindelse, at det er nævnets opfattelse, at personligt fremmøde i sager afgjort efter fase 1 normalt kun har meget begrænset betydning.

Spørgsmål til Vibeke Rønne

Birgit Olesen, Københavns Kommune forespurgte, om det er normalt, at fremmødere møder med bisidder.

Vibeke Rønne svarede hertil, at enlige ansøgere af og til har bisiddere med, og at nævnet i en enkelt sag vedrørende helbredsforhold har oplevet, at ansøgernes læge var med som bisidder.

Helle Andersen, Københavns Kommune, forespurgte om det er muligt for samrådene at få indsigt i de divergerende opfattelser, som nævnets medlemmer måtte have i forbindelse med en konkret sag.

Vibeke Rønne bekræftede, at nævnets medlemmer i forbindelse med behandling af en sag ofte diskuterer og udfordrer hinandens synspunkter. Hvis dette munder ud i, at et eller flere medlemmer afgiver dissens, fremgår dette af afgørelsen. Det vil imidlertid ikke herudover være muligt at få nærmere indsigt i drøftelserne, idet de alene fremgår af nævnets interne materiale.

Lykke Bomholt, Frederiksborg Amt, forespurgte, om der findes særlig statistik for nævnets omgørelsesprocent i sager, hvor ansøgerne møder personligt.

Vibeke Rønne svarede, at der ikke findes en sådan statistik.

Nævnets hjemmeside

Vibeke Rønne bemærkede, at nævnets hjemmeside er et vigtigt redskab for samrådene og i øvrigt også for nævnet selv, og at hjemmesiden så vidt muligt skal bruges endnu mere fremover.

Vibeke Rønne tilføjede, at nævnet fremover vil lægge materiale på hjemmesiden i stedet for at udsende det i papirform. Der vil blive udsendt opdateringsmeddelelser. Vibeke Rønne opfordrede i den forbindelse til, at sekretariatet pr. e-mail får besked om, hvem der i de enkelte amter skal have opdateringsmeddelelser.

Forvaltningsretlige emner

Vibeke Rønne bemærkede, at nævnet siden sidste års landsmøde, hvor hovedemnet var sagsbehandling, har oplevet en stor forbedring i behandlingen af de konkrete sager. Vibeke Rønne påpegede, at det er vigtigt, at der også ved delvise afslag gives ansøgerne en begrundelse for afslaget, ligesom hun mindede om, at afgørelsen ikke kan meddeles ved at fremsende kopi af samrådsprotokollen, der kun sjældent indeholder tilstrækkelig begrundelse eller klagevejledning.

Vibeke Rønne anførte desuden, at samrådet altid skal videresende en klage til nævnet, hvilket også gælder, når samrådet vælger at genoptage sagen i anledning af klagen. Samrådet bør i disse tilfælde i forbindelse med indsendelse af sagen til nævnet oplyse, at sagen er blevet genoptaget, og nævnet må herefter konkret forholde sig til betydningen af sagens genoptagelse.

Vibeke Rønne bemærkede, at nævnet som noget nyt er begyndt at orientere ansøgerne om eventuelle bemærkninger til samrådets sagsbehandling.

Spørgsmål til Vibeke Rønne

Helle Andersen, Københavns Kommune, forespurgte, om sagen også skal videresendes til nævnet, hvis samrådet i anledning af klagen genoptager sag og giver ansøgerne fuldt ud medhold.

Vibeke Rønne bekræftede dette. Samrådet må så orientere nævnet om udfaldet af genoptagelsen, og nævnet vil så formentlig meddele ansøgerne, at nævnet formoder, at klagen er bortfaldet.

Klagesager

Vibeke Rønne orienterede om en række problemstillinger fra klagesagerne behandlet af nævnet:

- Nævnet har i en konkret sag, hvor der blev ansøgt om godkendelse som adoptanter til et barn, der ikke var frigivet til adoption, udtalt, at det før sagens behandling må forudsættes, at barnet er frigivet. Baggrunden herfor er, at nævnet ikke vil medvirke til at lægge pres på giverlandet i forbindelse med beslutningen om frigivelse af barnet.
- Nævnet har i en konkret sag tilkendegivet, at adoption af to søskende på 16-17 år ikke kunne antages at ske med henblik på opfostring, og at ferieophold i Danmark ikke kunne ligestilles med, at der allerede var sket opfostring.
- 47% af klagesagerne vedrørte i 2002 aldersspørgsmål. Der er imidlertid efterhånden praksis på alle typetilfælde, hvorfor antallet af klagesager vedrørende alder forventes at falde.

Nævnet har konkret tilkendegivet, at reglen om, at en ansøger maksimalt må være 45-46 år ældre end barnet, skal forstås sådan, at den pågældende højst må være 45 og 364 dage ældre end barnet.

Nævnet har desuden tilkendegivet, at der ikke kan meddeles dispensation efter reglen i godkendelsesbekendtgørelsens § 6, stk. 2, nr. 1, hvis den yngste ægtefælle er 39 år ældre end barnet.

Endelig har nævnet i nogle konkrete sager taget stilling til, at det ikke er en "særlig omstændighed" efter godkendelsesbekendtgørelsens § 6, stk. 2, nr. 3, at en ansøger kun er lidt mere end 41 år på ansøgningstidspunktet, at en ansøger tidligere har tilbagekaldt en ansøgning indgivet inden det 41. år, at ansøgerne har et større biologisk barn, at der er søgt umiddelbart efter afsluttet fertilitetsbehandling, og at der ønskes barn fra et land, der kun formidler små børn.

I sager, hvor et konkret barn, der er for ungt i forhold til ansøgernes godkendelsesramme, bringes i forslag til ansøgerne, kan hensynet til barnet konkret anses som en særlig omstændighed. Det kan ligeledes være en særlig omstændighed, at det barn, der ønskes godkendelse til, er en biologisk søskende til et barn, som ansøgerne allerede har adopteret.

Om naturlig søskenderækkefølge har nævnet (i sag nr. 37) taget stilling til en sag, hvor ansøgerinden tidligere havde adopteret alene, og nu ønskede godkendelse sammen med en ægtefælle. Ansøgerindens særbarn var 15 måneder gammelt, og ansøgerinden ville have kunne få dispensation efter reglen i godkendelsesbekendtgørelsens § 6, skt. 2, nr. 2, hvis hun kunne have søgt alene. Nævnet godkendte i denne sag ansøgerne til barn i alderen 0-36 måneder. Nævnet lagde vægt på hensynet til, at ansøgerindens særbarn kunne få en yngre søskende, og på at ansøgeren på ansøgningstidspunktet endnu ikke var fyldt 46 år.

- Samlivssager rejser spørgsmål om dokumentation for samlivets varighed, når ansøgerne ikke i Folkeregisteret har været tilmeldt samme adresse.

Civilretsdirektoratets Vejledning om International Adoption nævner muligheden for, at ansøgerne kan fremlægge erklæringer fra pårørende vedrørende samlivets varighed. Samrådene/nævnet må så forholde sig konkret til disse erklæringers karakter og indhold. Det vil her være afgørende, at erklæringerne indeholder detaljerede oplysninger om, hvor længe ansøgerne har samlevet, og om hvad der forstås ved samliv. Normalt vil erklæringer fra uvildige personer kunne tillægges større vægt end erklæringer fra f.eks. ansøgernes forældre og venner.

Samlivets varighed kan dog også dokumenteres eller sandsynliggøres på anden måde end ved erklæringer. Der kan således f.eks. lægges vægt på dokumentation for fælles økonomi, fælles postadresse el. lign. ligesom den omstændighed at ansøgerne tidligere sammen har været i fertilitetsbehandling støtter forklaringen om samliv.

- Et andet spørgsmål i relation til samliv opstår, hvor ansøgerne utvivlsomt har samlevet længe, men hvor samlivet for nyligt har været ophævet i kortere eller længere tid. Der kan i disse sager ikke blot automatisk stilles krav om, at der skal forløbe 2½ år efter samlivsophævelsen. I stedet må der ses på omstændighederne i den konkrete sag, herunder på længden af samlivsophævelsen, begrundelsen for samlivsophævelsen og på karakteren og varighed af samlivet før og efter ophævelsen. Det er endvidere af afgørende betydning, at ansøgerne vurderes at have bearbejdet de problemstillinger, der oprindeligt førte til samlivsophævelsen.

Nævnet har i en konkret sag anset samlivskravet for opfyldt, hvor ansøgerne havde op-
hævet samlivet i 4 måneder ca. 1½-2 år før indgivelse af ansøgningen, og hvor de forud
for samlivsophævelsen havde samlevet i 12 år. I en anden sag har nævnet stadfæstet et
afslag i fase 1, hvor ansøgerne havde samlevet i 5 år og 4 måneder, og derefter havde af-
brudt samlivet i ca. 2 måneder i umiddelbar tidsmæssig sammenhæng med indgivelse af
ansøgningen.

Indgivelse af fornyet ansøgning

Vibeke Rønne redegjorde for, at der ikke gælder nogen regel om, hvor lang tid der skal
gå efter hjemtagelsen af et barn, til man kan indgive en ny ansøgning. Det er nævnets op-
fattelse, at det afgørende er, at der er opstået en normal hverdagssituation for familien.

Vibeke Rønne mindede om, at der gælder en formodning for, at ansøgere, der allerede
har adopteret, selv er i stand til at vurdere, om de kan klare hjemtagelsen af endnu et
barn. Der skal således noget konkret til, hvis der i disse sager skal gives afslag.

Psykologundersøgelser

Vibeke Rønne henlede opmærksomheden på nævnets retningslinier vedrørende psyko-
logundersøgelser. Samrådet skal, når der iværksættes psykologundersøgelse, beskrive
overfor psykologen, hvad denne skal undersøge. Når samrådet derefter modtager under-
søgelsen, skal samrådet være opmærksom på, om psykologen har udført opgaven.
Hvis dette ikke er tilfældet, må samrådet forfølge spørgsmålene overfor psykologen.

Vibeke Rønne tilføjede, at samrådene desuden skal være opmærksomme på, om psyko-
logen har opfyldt de krav til undersøgelsen, som er opstillet i vejledningen af nævnet
herunder om psykologen bruger et forståeligt sprog, og hvis der anvendes psykologiske
tests skal det fremgå klart og forståeligt, hvordan psykologen er nået fra besvarelserne i
testene til vurderingen af ansøgeren.

Bortfald af godkendelse efter adoptionslovens § 25 a, stk. 2

Vibeke Rønne redegjorde kort for reglen i adoptionslovens § 25a, stk. 2, hvorefter sam-
rådet kan træffe afgørelse om bortfald af en godkendelse som adoptant, hvis betingelser-
ne for at blive godkendt ikke længere er opfyldt, eller hvis ansøgeren i øvrigt ikke kan
anses for egnet som adoptant.

Vibeke Rønne bemærkede, at nævnet i flere tilfælde, hvor der endnu ikke var sket matching, har stadfæstet samrådets afgørelse om bortfald af en godkendelse, fordi ansøgerinden var blevet gravid. Nævnet tilkendegav i den forbindelse, at nævnet ikke fandt det foreneligt med et adoptivbarns tarv at gennemføre adoptionen på det pågældende tidspunkt. I en enkelt sag, hvor der var sket matching, havde nævnet dog ændret samrådets afgørelse om bortfald af en godkendelse, således at ansøgerne uanset ansøgerindens graviditet kunne hjemtage adoptivbarnet, der konkret forventedes hjemtaget ca. ½ år før forventet fødsel. Dette hang navnlig sammen med, at barnet var frigivet til adoption og efter afgiverlandets lovgivning adopteret af ansøgerne. Herudover lagde nævnet vægt på, at ansøgerne skønnedes at have ressourcer til at være forældre til både et adoptivbarn og et biologisk barn.

Vibeke Rønne tilkendegav, at efter nævnets opfattelse, skal samrådet ikke blot sætte ansøgernes sag i bero, hvis ansøgerne meddeler, at ansøgerinden er blevet gravid. Samrådet skal – i hvert fald efter 12. graviditetsuge – trække ansøgernes godkendelse tilbage.

Vibeke Rønnes planche er vedlagt som bilag 3.

Direktør og socialrådgiver, medlem af Adoptionsnævnet, Birgit Skov Jensen: Orientering om sagsbehandlingen i sager om danske bortadoptioner

Birgit Skov Jensen bemærkede indledningsvist, at situationen omkring danske børn til bortadoption aktuelt er præget af, at der er få godkendte ansøgere og mange risikobørn. Men udviklingen viser også, at det hurtigt kan forandre sig og at vi må indrette os på ikke at skabe for faste forventninger til, hvordan en dansk adoption forløber.

Børnene og ansøgerne

Der blev i 2002 godkendt 40 par til adoption af dansk barn, og der blev anvist 25 børn, heraf et par tvillinger. Af de 25 børn havde to børn anden etnisk oprindelse end dansk, og fire børn var risikobørn.

Ved udgangen af tredje kvartal af 2003 var der godkendt 32 par og anvist 22 børn, heraf et par tvillinger. Af de 22 børn havde 4 børn anden etnisk oprindelse end dansk, og 10 børn var risikobørn.

Birgit Skov Jensen redegjorde for, at der overordnet findes to grupper risikobørn. Den største gruppe er børn, der på anvisningstidspunktet er sunde og raske og alderssvarende i udvikling, men som på grund af baggrundsoplysningerne om den biologiske slægt må vurderes som disponeret for vanskeligheder. Den anden gruppe er børn, der på anvisningstidspunktet er forsinket i udviklingen eller som ellers har problemer, som ansøgerne straks kan forholde sig til.

Kriterierne for anvisning

Birgit Skov Jensen bemærkede, at der ikke er sket nogen væsentlig ændring af de kriterier, som der lægges vægt på i forbindelse med anvisningen. Der lægges dog ikke længere vægt på, om barnets udseende stemmer overens med adoptivforældrenes. Billeder af ansøgerne er således principielt ikke længere nødvendige.

Der lægges som hidtil vægt på navnlig følgende:

- Barnet skal placeres i en passende geografisk afstand fra de biologiske forældre og deres netværk, således at sandsynligheden for, at anonymiteten brydes, minimeres.

- De biologiske forældres ønsker vedrørende barnets kommende forældre og miljø respekteres så vidt muligt.
- Der lægges vægt på, at der i adoptivforældrens baggrund er forhold, værdier og interesser, som stemmer overens med de biologiske forældres, således at miljøet ikke er fuldstændig fremmed. Dette kan f.eks. have betydning, hvis barnet senere i livet vil søge tilbage til dets biologiske ophav, ligesom det kan have betydning for adoptivforældrenes mulighed for at støtte barnet i dets naturlige interesser og evner.
- Der lægges vægt på, at ansøgerne har indsigt og rummelighed i forhold til eventuelle familiære dispositioner for sygdomme eller fysiske og psykiske handicap.
- At hel – eller halvsøskende så vidt muligt placeres i samme familie.

Sagsbehandlingen

En ”voteringsgruppe” bestående af tre medlemmer af nævnet (Vibeke Rønne, Thure Krarup og Birgit Skov Jensen) gennemgår alle sager vedrørende godkendte ansøgere. Der foretages ingen rubricering af familierne.

Når der kommer barn til adoption, sendes sagen om barnet til nævnets pædiater, Birgitte Marner, der vurderer barnet og udarbejder et notat om barnet. Notatet sendes sammen med sagen om barnet til voteringsgruppen.

Birgit Skov Jensen fremsætter herefter forslag om, hvilken familie, der skal adoptere barnet, og forslaget forelægges de andre medlemmer af voteringsgruppen, der herefter meddeler sekretariatet, om de er enige i forslaget. Denne procedure sikrer, at den bedst egnede familie udpeges til barnet, og der tages således ikke hensyn til, om ansøgerne f.eks. først for nyligt er blevet godkendt.

Spørgsmål til Birgit Skov Jensen

Anne Herzog, Frederiksberg Kommune, forespurgte, om der er mulighed for at adoptere et dansk barn, hvis man i forvejen har et biologisk barn, eller hvis man allerede har adopteret et dansk barn.

Birgit Skov Jensen bemærkede, at barnet til bortadoption i nogle tilfælde kan have brug for samspil med og udfordringer fra andre børn, hvilket kan tale for, at barnet adopteres til en familie, hvor der er søskende. Det sker regelmæssigt, at en familie, der allerede har adopteret et dansk barn får anvist endnu et. Birgit Skov Jensen tilføjede, at hun dog personligt var af den opfattelse, at det kan være svært at være adoptivbarn i en familie, hvor

der i forvejen er et biologisk barn, men at konstellationen dog ikke nødvendigvis er problematisk.

Lise Grundtvig, Vestsjællands Amt, påpegede, at det er vigtigt, at sager om matching af danske børn behandles hurtigt.

Birgit Skov Jensen bemærkede, at nævnet er opmærksom herpå. Birgit Skov Jensen tilføjede, at hun på hvert nævnsmøde orienterer om de matchinger, der er sket siden sidst, herunder om barnets alder på matcingtidspunktet.

Vibeke Rønne bemærkede i den forbindelse, at det er af stor betydning for en hurtig behandling af sagen, at nævnet adviseres i god tid om børn, der er ”på vej” til bortadoption. Vibeke Rønne tilføjede, at det i øvrigt ofte skyldes faderskabssagen, hvis sagen trækker ud i lang tid.

Hans Trautner, Vejle Amt, påpegede, at det i forbindelse med anvisningen af danske børn er problematisk, at oplysningerne om barnets helbredsmæssige forhold ofte er mindre fyldestgørende end det, der forlanges i relation til udenlandske børn. Hans Trautner påpegede, at der efter hans opfattelse altid bør foreligge en aktuell lægeundersøgelse og eventuelt en speciallægeundersøgelse af barnet.

Birgit Skov Jensen bemærkede, at nævnet har drøftet netop dette spørgsmål i den sidste tid, ligesom spørgsmålet har været drøftet i forbindelse med et besøg på Bagsværds Observationshjem. Nævnet har som følge af disse drøftelser besluttet, at Birgit Marners notat om barnet fremover medsendes i forbindelse med anvisningen af barnet.

Vibeke Rønne påpegede, at det ikke er nævnets opfattelse, at der skal foretages speciallægeundersøgelse af raske børn, der er født til tiden.

Godkendelsesrammerne

Birgit Skov Jensen redegjorde for, at der ikke er formuleret egentlige retningslinier vedrørende fastsættelse af godkendelsesrammerne ved godkendelse til dansk barn, men at sådanne retningslinier aktuelt overvejes. I den nuværende situation er det imidlertid vigtigt, at der i forbindelse med undersøgelses- og godkendelsesforløbet gøres meget ud af at drøfte med ansøgerne, hvordan de forholder sig til forskellige problemstillinger omkring barnet, ligesom det bør drøftes med ansøgerne, hvad de rent faktisk vil kunne klare.

1-årsfristen

Birgit Skov Jensen redegjorde for, at ansøgernes sag i praksis henlægges, når der er gået et år, men at det dog ikke altid sker. Nævnet har tit kendskab til børn, der er ”på vej” til nævnet med henblik på bortadoption, og man vil derfor konkret lader være med at henlægge ansøgernes sag, såfremt de vurderes at være særligt egnede til at adoptere netop dette barn. Da der er mangel på ansøgere til risikobørn, sker der ofte det, at nævnet beholder sager vedrørende ansøgere godkendt til risikobørn længere end i et år.

Re-godkendelse

Birgit Skov Jensen konstaterede, at der ikke er hjemmel til at meddele afslag på ansøgning om fornyet godkendelse, blot fordi ansøgernes sag er blevet henlagt efter et års fristen. Nævnet har bekendtgjort dette i årsberetningen for 2002.

Overvejelser vedrørende regler og praksis i fremtiden

Birgit Skov Jensen bemærkede indledningsvist, at der i nævnet har været nedsat en arbejdsgruppe med henblik på overvejelse af behov for ændring af regler og praksis i sager om adoption af danske børn.

Birgit Skov Jensen understregede i den forbindelse, at der alene er tale om foreløbige overvejelser.

Overvejelserne indeholder bl.a. følgende hovedpunkter:

- Godkendelsesrammer til danske børn overvejes udformet som godkendelsesrammer i relation til udenlandske børn. Det betyder, at valget af dansk barn reelt bliver et ”landevalg”, og at det tydeliggøres, at man som ved international adoption skal kunne acceptere at modtage et barn i alderen 0-36 måneder, uanset køn og etnisk baggrund.
- Der skabes mulighed for at søge en egentlig udvidet godkendelse, det vil sige godkendelse til børn ældre end 0-36 måneder, godkendelse til søskende/tvillinger samt godkendelse til risikobørn. Det overvejes desuden, om der skal indføres en særlig godkendelse, der giver mulighed for, at barnet plejebringes med henblik på adoption hos de kommende adoptanter under faderskabssagen.
- Der indføres hjemmel til at sikre, at der ikke samtidig kan søges om dansk og udenlandsk barn. Dette følger i dag af en uhjemlet praksis.

- Det overvejes, om adoptanter til danske børn også skal deltage i adoptionsforberedende kurser. Dette kræver imidlertid en ændring af adoptionsloven, ligesom ændringen vil have økonomiske konsekvenser.
- Reglen om, at ansøgerens sag som udgangspunkt henlægges efter et år overvejes. Det overvejes i den forbindelse, om reglen helt skal afskaffes, eller om perioden skal gøres længere.
- Det overvejes at skabe mulighed for at gennemføre åbne adoptioner, hvor kontakten mellem den biologiske familie og barnet bevares. Dette vil kunne give mulighed for adoption af børn, der ellers ikke vil blive bortadopteret fordi forældrene ønsker at opretholde en vis kontakt med barnet.

Spørgsmål til Birgit Skov Jensen

Kirsten List Larsen, Adoption og Samfund, bemærkede vedrørende forslaget om at forlænge perioden, hvor ansøgerne kan vente på dansk barn, at man derved blot opnår, at ansøgerne spilder yderligere tid.

Birgit Skov Jensen svarede hertil, at ansøgerne på et hvilket som helst tidspunkt i forløbet, herunder efter udløbet af perioden, vil kunne ændre "landevalget", således at de i stedet søger om adoption af et udenlandsk barn.

Lise Grundtvig, Vestsjællands Amt, rejste problemstillingen vedrørende anbringelse af børn i plejefamilie kontra børnehjem. Lise Grundtvig opfordrede til, at amtets erfaringer med problemstillingen inddrages i forbindelse med nærmere overvejelser heraf.

Birgit Skov Jensen bemærkede, at nævnet har kendskab til den omtalte problemstilling. Birgit Skov Jensen påpegede generelt vigtigheden af, at barnet hurtigt kommer fra barselsang til børnehjem eller plejefamilie, da der erfaringsmæssigt kan opstå problemer vedrørende bl.a. anonymitet på hospitalet.

Marianne Østergaard og Lene Koefoed, formand for og medlem af Gruppen af Eneadoptanter (GEA): Orientering om erfaringer fra godkendelsesforløbet i forbindelse med ansøgninger om adoption fra enlige

Lene Koefoed bemærkede indledningsvist, at oplægget vil tage udgangspunkt i dels oplægsholderens egne erfaringer, dels andres erfaringer med at blive godkendt som enlige adoptant.

Lene Koefoed redegjorde herefter for, at hun selv har adopteret to drenge på 4 og 9 år fra Etiopien. Den ene søn har spurgt meget til sin far og har så fået at vide, at han har en far langt væk i det land, som han kommer fra. Det vigtigste for denne søn er tilsyneladende at ligne kammeraterne, der har en far. Han har således sammenlignet sig selv med en kammerat, der er delebarn og bor en uge hos hver af forældrene.

Lene Koefoed bemærkede, at hun blev engageret i GEA i 1997, hvor gruppen startede. Hun deltog først i en samtalegruppe og senere i en mødregruppe, der efterfølgende er blevet et vigtigt netværk for hende. Lene Koefoed bemærkede, at hun personligt har haft en positiv oplevelse af undersøgelses- og godkendelsesforløbet, men at hun fra andre har fået indtryk af en vis skepsis overfor enlige adoptanter.

Marianne Østergaard indledte med at fortælle, at hun har adopteret en dreng på 8 år fra Nepal. Da hun søgte om godkendelse som adoptant, fik hun oprindeligt afslag, hvilket imidlertid blev ændret af nævnet. Samrådet henviste i sin afgørelse til, at enlige kun under ganske særlige omstændigheder kunne godkendes, og til at disse særlige omstændigheder f.eks. kunne være, at man var pædagog eller havde haft børn i pleje.

Marianne Østergaard redegjorde herefter for, at GEAs bestyrelse i 2000 iværksatte to undersøgelser af undersøgelses- og godkendelsessystemet på adoptionsområdet. Initiativet skulle ses i lyset af, at den nye adoptionslov ikke direkte forholdt sig til eneadoptanters vilkår, og i lyset af at afslagsprocenten for enlige til stadighed er højere end afslagsprocenten for par.

Rapporterne, der er bygget på interviews med sagsbehandlere og adoptanter, blev udarbejdet på henholdsvis Roskilde Universitet (RUC) og Københavns Universitet (KU).

Rapporterne fremhæver bl.a. følgende:

- Adoptionslovens udformning som en rammelov – en åben lov – er medvirkende til nogle af problemerne i relation til godkendelse af enlige, idet sagsbehandlerens subjektive skøn får stor betydning. Det fremhæves således i den ene rapport, at det er svært at få afklaret, hvad der er egentlige krav i forbindelse med undersøgelses- og godkendelsesforløbet.
- Lovgivningen tager ikke stilling til, hvad der er barnets tarv, dvs. hvad der er en god familie og en god barndom. Denne vurdering overlades derfor også til sagsbehandleren.

Hertil kommer, at der generelt er stor forskel mellem ansøgernes og myndighedernes syn på børnene til bortadoption. Sagsbehandlerne mener således gennemgående, at adoptivbørn har både anderledes og flere problemer end andre børn, mens ansøgerne typisk mener, at adoptivbørnene har nogle andre, men ikke nødvendigvis flere, problemer end andre børn. Sagsbehandlerne tager måske i den forbindelse udgangspunkt i undersøgelser, der viser en lille overrepræsentation af adoptivbørn med forskellige problemer, ligesom sagsbehandlerne er en del af det offentlige system, der har kontakten til de børn, der har så store vanskeligheder, at de er behandlingskrævende. Adoptanterne derimod har et stort netværk, hvor de kender hinanden og oplever, at de fleste adoptivbørn er ressourcestærke, og at kun de færreste har alvorlige problemer.

Spørgsmålet er, hvordan disse modsatrettede opfattelser håndteres i forbindelse med undersøgelses- og godkendelsesforløbet. Det er fra GEA's side klart, at alle adoptanter i et vist omfang skal være forberedte på de problemer, der kan opstå omkring tilknytning, adfærds- og indlæringsvanskeligheder, racisme osv., men eneadoptanter bør på den anden side ikke nødvendigvis kun godkendes, hvis de kan klare "worse-case-tilfældene".

Det er GEA's indtryk, at den nye lov ikke har fået samme gennemslagskraft for enlige som for andre. Fase 3 er for enlige således stadig en "kontrol", mens det for par mere er overladt til ansøgerne at tage stilling til egne ressourcer. Der er således også efter den nye lovs ikrafttræden markant forskel på afslagsprocenten for enlige ansøgere og par, og 5 ud af 6 afslag til eneadoptanter gives efter fase 3.

Det er desuden – på baggrund af undersøgelserne - indtrykket, at det i høj grad er kravet om "yderligere eller særlige kvalifikationer" hos enlige ansøgere, der er baggrund for afslagene. Den ene undersøgelse anbefaler således, at myndighederne "viser våben", dvs. konkret tydeliggør, hvilke krav der stilles.

Marianne Østergaard redegjorde herefter for, at hun sammen med Lene Koefoed vil gennemgå en række af de forhold, der lægges særlig vægt på i forbindelse med undersøgel-

ses- og godkendelsesforløbet omkring enlige ansøgere, med henblik på bl.a. at belyse GEA's holdning til vigtigheden af de forskellige kriterier.

Erfaringer med tidligere parforhold

Marianne Østergaard bemærkede, at interessen for ansøgerens erfaringer med tidligere parforhold formentlig bygger på en dybt forankret forestilling om, at man er mere vellykket og velfungerende som menneske, hvis man indgår i en parrelation eller et ægteskab, og forestillingen fører ofte til, at sagsbehandleren af ansøgerens parforholdshistorie forsøger at udlede noget om ansøgerens evne til at knytte sig til et barn. Den ene undersøgelse viser således, at eneansøgere i et vist omfang i socialrapporterne fremstilles som mennesker, der ikke har været i stand til at etablere sig i parforhold, fordi de har problemer med tætte relationer i det hele taget, og der er en tendens til, at sagsbehandleren på denne baggrund konkluderer, at dette muligvis også vil kunne have betydning for ansøgerens evne til at knytte sig til et barn.

Det er imidlertid GEA's opfattelse, at det er to vidt forskellige ting at leve sammen med en voksen partner og at leve sammen med et barn, og at der derfor stort set ikke kan drages paralleller mellem de to situationer. Undersøgelsen fra KU forsøger at forklare dette ud fra en sociologisk synsvinkel: Det moderne parforhold er karakteriseret ved evig refleksion og individuelle livsvalg, og hvis der er for mange bekymringer og problemer forbundet med forholdet, vælger man det fra. Forældre-barn-forholdet er derimod karakteriseret ved at være noget blivende – det at tage sig af et barn giver en fast kerne i tilværelsen, der ellers er præget af omskiftlighed. Når adoptionen er fuldbyrdet, har man et barn for livet, og den relation kunne man ikke drømme om at sætte spørgsmålstegn ved. Opgaven fra Københavns Universitet argumenterer således med, at det faktisk kan forholde sig sådan, at det moderne, individualiserede menneske netop vil kunne knytte sig til et barn, fordi det er forpligtende på en anden måde end i forholdet til en voksen.

Det er derfor GEA's holdning, at man generelt skal være ekstremt varsom med på baggrund af parforholdshistorien at konkludere noget om evnen til at knytte sig til et barn.

"Fast rollemodel af modsat køn over tid"

Marianne Østergaard bemærkede, at GEA har ønsket at sætte spørgsmålstegn ved, om en sådan rollemodel er en forudsætning for en god barndom og opvækst. Bag kravet synes således at ligge en forestilling om, at den traditionelle kernefamilie er den bedste model for et barns identitetsudvikling

Udtrykket rejser desuden i sig selv flere spørgsmål:

- Hvis der lægges vægt på ordet *fast* rollemodel *over tid*, lyder det som om, at det er en forudsætning for sund identitetsdannelse, at man kun har få og i lange perioder de samme rollemodeller. *Over tid* kan i den forbindelse forstås som både *over længere livsforløb* eller som en *væsentlig del* af den tid, man er sammen i familien.
- Hvis der lægges vægt på ordene *modsat køn*, rejses spørgsmål om, hvad femininitet og maskulinitet egentlig er. I hvor høj grad ”det mandlige” og ”det kvindelige” bundet til, hvordan virkelighedens kvinder og mænd faktisk er? For at det giver mening at lægge vægt på kønnes forskellighed, må man gå ud fra, at der er en grundlæggende forskel, og at en kvinde ikke kan repræsentere og rumme noget mandligt og omvendt.

Den franske filosof Elisabeth Badinter, som i flere bøger har beskæftiget sig med moder-skabet og med mandlig og kvindelig identitet, siger f.eks., at det vigtige ikke er, at der er to køn i barnets nære liv, men blot om der er alternative repræsentanter ved flere personer uanset køn.

Professor i socialpsykologi og tidligere formand for Børnerådet, Per Schultz Jørgensen, betegner den nutidige familieform som ”netværksfamilien”, uanset om der er en eller to forældre: ”Børns opvækst i den moderne familie og det moderne samfund er karakteriseret ved begrebet *opvækstnetværk*. Det vil sige, at børn vokser op med tilhørsforhold til mange sociale *arenaer* - institutioner, skole, fritidstilbud, medieverden m.v. – samtidig med, at de har basen i familien som det faste tilhørsforhold”.

Eneadoptantens rolle som forælder er ud fra denne forståelse om at danne base at være den nærmeste fortrolige, den som barnet har en særlig indforståethed og inderlighed med. Forælderen skal kunne strukturere og sortere de indtryk, som barnet indhenter på hverdagens andre arenaer. Det er desuden forælders rolle at organisere en passende vifte af aktiviteter sammen med andre børn og voksne, herunder at give plads til, at andre voksne kan få en betydning i barnets liv og dermed en status og funktion som rollemodeller.

Hertil kommer i øvrigt vigtigheden af positive etniske rollemodeller, herunder rollemodeller af barnets eget nationalitet, hvilket ikke er en vigtig problemstilling i relation til undersøgelses- og godkendelsesforløbet.

Netværk

Lene Koefoed bemærkede, at det er GEA's grundlæggende opfattelse, at det er vanskeligt at være uenig i, at man som enlig adoptant skal have et godt netværk. Man er som eneadoptant i sagens natur alene, og det er nødvendigt, at andre kan træde til både rent praktisk, men også i relation til at spille en rolle i barnets liv.

Det er imidlertid vigtigt, at der ikke ved omtalen af ansøgerens netværk foretages en rigid "optælling" af ansøgerens bekendte, ligesom konkrete bud på, hvem der måske vil træde til, måske heller ikke siger så meget om, hvordan netværket omkring barnet og dets forælder vil se ud.

Det er i øvrigt i den forbindelse vigtigt at huske på, at børn genererer netværk – andre børn og deres forældre blive mere nærværende, og perifere venner og naboer kan blive centrale personer i ens liv. Herudover gælder også, at adoption ofte genererer netværk, idet mange adoptanter oplever at få nære og blivende kontakter til både par og enlige som krydser deres vej på rejsen til giverlandet, i landegrupper, GEA eller andre steder.

"Personlighedsmæssige ressourcer"

Lene Koefoed bemærkede, at det synes indlysende, at man som forældre bør være i besiddelse af en vis portion impuls kontrol, og at man skal være rummelig og kunne tilside sætte egne behov, men det er ikke indlysende, at eneadoptanter skal opfylde disse krav i højere grad end par, der adopterer.

Bag kravet om, at enlige ansøgere skal have særlige personlighedsmæssige ressourcer, ligger en forestilling om, at eneadoptantfamilien er en "halv familie", hvorfor eneadoptanten skal være bedre – om end ikke dobbelt så god – på de områder, hvor andre adoptanter blot skal være gode. Kravene om de personlighedsmæssige ressourcer bliver nemt "en knag", hvorpå man kan hænge en mere eller mindre bevidst skepsis omkring ansøgeren.

Erfaring med børn

Lene Koefoed bemærkede, at det indlysende problem i relation til kravet om børneerfaring er, at kun få har erfaring med børn, før de selv får børn. Det er derfor GEA's opfat-

telse, at det ikke er en forudsætning for at blive en god forældre, at man har erfaring med børn.

Adoptionsmotiv

Lene Koefoed påpegede, at adoption for enlige – i modsætning til hvad der oftest er tilfældet for par – er et positivt tilvalg. Der er således ikke tale om at søge en erstatning for det barn, som man ikke kunne få sammen.

Lene Koefoed bemærkede afslutningsvist, at det er GEA's opfattelse, at der – fordi det ekstra, der kræves i relation til godkendelse af enlige ansøgere ikke er defineret udtrykkeligt – reelt udøves et større skøn i sager om godkendelse af enlige end i andre adoptionssager. Rapporten fra RUC slår fast, at regler og skøn på børne- og familieområdet i vidt omfang hviler på holdninger og forestillinger omkring "den gode familie", hvilket ellers er et åbent spørgsmål i et moderne samfund. Konsekvensen heraf ses især ved vurderingen af forholdsvis nye familieformer som f.eks. eneadoptantfamilien.

Lene Koefoed tilføjede, at begge rapporter i øvrigt er inde på, at den traditionelle kernefamilie - i takt med at den mister terræn - i stigende grad romantiseres, hvilket øger den nævnte skepsis overfor nye familieformer.

Spørgsmål til Marianne Østergaard og Lene Koefoed

Claus Jarset, Frederiksberg Kommune, forespurgte, hvad der er GEA's anbefaling i relation til de "særlige kvalifikationer" hos enlige, herunder om kravet om særlige kvalifikationer skal fjernes.

Marianne Østergaard svarede hertil, at GEA ikke har et samlet definitivt svar på dette spørgsmål. Hun tilføjede, at netværket utvivlsomt er centralt, herunder ansøgerens potentiale for at inddrage dette netværk i sit liv, ligesom personlighedsmæssige ressourcer er væsentlige men svære at definere.

Sekretariatschef i Adoptionsnævnet, Anette Hummelshøj: Orientering om nævnets undersøgelse af sager vedrørende godkendelse af enlige ansøgere i 2001

Anette Hummelshøj redegjorde for, at Folketingets Ombudsmand i forbindelse med en konkret klagesag vedrørende en enlig ansøger har henstillet, at nævnet forholdt sig klarer til hvilke krav, der specifikt stilles ved godkendelse af eneadoptanter. Nævnet har på den baggrund foretaget en gennemgang af alle sager fra 2001 vedrørende enlige ansøgere.

Anette Hummelshøj henviste indledningsvist til, at det frem til 1989 slet ikke var muligt at blive godkendt som enlig adoptant, medmindre der forelå særlige omstændigheder, der kunne begrunde en forundersøgelse. Det fremgår nu af godkendelsesbekendtgørelsens § 5, stk. 1, at en ansøger kan godkendes som adoptant, når ansøgeren opfylder kravene i bekendtgørelsens §§ 6-9, og ansøgeren i øvrigt kan anses for egnet til at opfostre et adoptivbarn alene.

Af Civilretsdirektoratets Vejledning om International Adoption fremgår i dag bl.a. følgende om godkendelse af enlige ansøgere:

”Der må ved den individuelle vurdering af, om en enlig ansøger kan anses for egnet til at opfostre et barn alene, lægges vægt på, om ansøgeren er i besiddelse af nogle - til forskel for samlevende - yderligere eller særlige kvalifikationer, der gør ansøgeren velegnet til at opfostre et barn alene. Det er dog ikke muligt nøje at opregne, hvilke kvalifikationer, der skal være tale om, idet afgørelsen beror på en samlet vurdering af bl.a. ansøgerens person og de omgivelser og det miljø, som ansøgeren lever i.

Der kan endvidere lægges vægt på ansøgerens kontakt til familie og bekendtskabskreds og på ansøgerens forhold til eventuelle andre medlemmer af husstanden og den eller de pågældendes holdning til ansøgerens adoptionsønske”.

Anette Hummelshøj tilføjede, at statistikken klart viser, at enlige ansøgere i dag godkendes oftere end tidligere. Godkendelsesprocenten i 2002 var således 79%, mens den i 1996 var 37%, hvilket formentlig også er udtryk for, at ændringerne med den nye adoptionslov også er slået igennem i forhold til enlige ansøgere.

Nævnets gennemgang af sagerne fra 2001 vedrørte 40 enlige. Det var kendetegnende for disse sager, at det drejede sig om kvindelige ansøgere, og at ansøgerne var veluddannede og havde en god indtjening. Det var desuden kendetegnende, at ansøgernes alder var hø-

jere end gennemsnitsalderen i ansøgningssagerne vedrørende par, og at ansøgerne ønskede at adoptere spædbørn. 26 af de 40 ansøgere var førstegangsadoptanter.

Ved gennemgangen af sagerne så nævnet på en række af de faktorer, som normalt inddrages i undersøgelses- og godkendelsesforløbet vedrørende enlige.

Nævnet så i den forbindelse bl.a. på følgende:

Netværk

29 ud af de 40 ansøgere oplyste, at de regnede med, at familie eller venner kunne hjælpe og støtte dem, mens kun en ansøger nævnte en kæreste. 11 ansøgere opgav ikke familie og venner som mulige støttepersoner.

Nævnet er som udgangspunkt enig i, at der bør stilles krav til netværket, men finder også, at det nærmere bør overvejes, hvilke krav der mere præcist stilles til ansøgerens netværk, ligesom det bør overvejes, hvordan man i forbindelse med undersøgelses- og godkendelsesforløbet får belyst, om kravene er opfyldt.

Personlighedsmæssige ressourcer

Ansøgerne i de 40 sager blev generelt beskrevet som ressourcefyldte personer. Nævnet er enig i, at det er relevant at overveje, om man bør stille andre – og eventuelt større – krav til en enlig ansøgers personlighedsmæssige ressourcer.

Erfaring med parforhold

15 ud af de 40 ansøgere havde prøvet at bo sammen med en partner. 9 af de 40 ansøgere beskrev, at de havde en kæreste, men kun én kæreste deltog i undersøgelses- og godkendelsesforløbet. Nævnet finder ikke, at det i sig selv er en kvalifikation at have været i mange parforhold, men ved at være i et parforhold har man dog prøvet at have en relation til et andet menneske.

Børneerfaring

Det fremgik, at mange af ansøgerne havde børneerfaring. 15 af de 40 ansøgere arbejdede således professionelt med børn. Nævnet finder dog ikke, at der nødvendigvis kan lægges vægt på ”professionel børneerfaring”, idet man ikke nødvendigvis bliver en god mor, fordi man er en god pædagog.

Adoptionsmotiv

De fleste ansøgere – 24 af de 40 - begrundede bl.a. deres ønske om adoption med, at de ikke havde en partner. Nævnets gennemgang af sagerne dokumenterer således ikke, at der nødvendigvis er tale om et tilvalg for kvinderne, idet drømmen meget vel kan have været et parforhold med biologiske børn.

Spørgsmål til Anette Hummelshøj

Marianne Østergaard, formand for GEA, påpegede, at den lavere afslagsprocent for enlige ikke er ”renset for” godkendelse af flergangsadoptanter, hvilket kan have betydning. For så vidt angik spørgsmålet om netværk, henviste Marianne Østergaard til, at man i GEA er enige i, at man kan præcisere kravet herom nærmere. GEA’s holdning er desuden, at det ikke altid er forudsigeligt, hvem der vil blive en del af netværker, når man får barn, idet det i høj grad også afhænger af, hvem ”der svinger” med barnet og omvendt.

Gitte V. Johansen, Århus Amt, forespurgte til problematikken omkring inddragelse af en enlig ansøgers kæreste i undersøgelses- og godkendelsesforløbet. Hun påpegede i den forbindelse, at det i praksis er svært at konstatere, om en enlig er reelt enlig.

Anette Hummelshøj bemærkede, at nævnet endnu ikke har været præsenteret for klagesager, der vedrører denne problematik. Anette Hummelshøj påpegede, at det generelt må gælde, at kæresten skal inddrages, hvis ansøgeren og kæresten er samlevende, og at samrådene i øvrigt bør være opmærksomme situationer, der ligner forsøg på omgåelse.

Ib Hempel-Jørgensen, Vestsjællands Amt, forespurgte, om nævnet var nået frem til, hvordan man vil svare på henstillingen fra Folketingets Ombudsmand.

Anette Hummelshøj svarede hertil, at arbejdet med at opfylde ombudsmandens henstilling endnu står tilbage, men at dagens program forhåbentlig vil bringe nævnet videre i

arbejdet med en nærmere afklaring af, hvad der kræves i forbindelse med godkendelse af enlige.

Anette Hummelshøjs plancher er vedlagt som bilag 4.

Psykolog Lene Kamm og psykolog Henning J. Nielsen: Introduktion af gruppearbejder vedrørende betydningen af enlige ansøgers netværk og tidligere parforhold

Lene Kamm præsenterede sig selv og oplyste, at hun har deltaget ved udarbejdelsen af de adoptionsforberedende kurser og nu er faglig leder i relation til kurserne.

Henning J. Nielsen præsenterede sig selv og oplyste, at han fra starten af de adoptionsforberedende kurser har været kursusleder. Henning J. Nielsen tilføjede, at han i en årække har arbejdet med børn og familier, og at han i ca. fem år var rektor for Den sociale Højskole i København og herefter i de sidste tre år har været selvstændig psykolog.

Lene Kamm bemærkede, at GEA's oplæg – ligesom selve opfordringen til at stå for dagens gruppearbejde – havde været inspirerende, og at det havde været en kærkommen lejlighed til at gennemgå og revidere kursusmaterialet vedrørende de enlige ansøgere.

Lene Kamm tilføjede, at de enlige ansøgere udgør en bred gruppe, hvorfor der rejser sig flere forskellige problemstillinger i relation til undersøgelse og godkendelse af enlige. Det er dog utvivlsomt vigtigt med gennemskuelse i relation til vurderingen af de enlige – både af hensyn til ansøgerne selv, men også af hensyn til sagsbehandlere, samråd og nævnet.

Vurderingen af ansøgeren er i høj grad afhængig af sagsbehandlerens arbejde, idet det er sagsbehandleren, der på godt og ondt skal "formidle" ansøgeren. I forbindelse med dette arbejde inddrages såvel objektive som subjektive forhold, og for så vidt angår de subjektive forhold kræves der en personlig stillingtagen, idet forskellige forhold skal vægtes i forhold til hinanden. Der kan ikke gives entydige svar på, hvordan man vurderer, om et andet menneske vil kunne blive en god forælder, ligesom man ikke kan definere, hvad en god forælder er. Hertil kommer, at det ikke for sagsbehandleren er muligt præcist at forudsige betydningen af det skift, der sker, når ansøgeren modtager barnet.

Henning J. Nielsen bemærkede, at de enlige ansøgere indgår på de adoptionsforberedende kurser på samme måde som par, men at de enlige – i kraft af at de kommer alene – kan få en anden oplevelse af kurset.

Det ses således ofte, at enlige ansøgere på kurset er særdeles aktive og opsøgende, bl.a. fordi de enlige på kurset har en særlig mulighed for at få talt om problemstillingerne i relation til adoption, ligesom de enlige også ofte vil være særligt interesseret i at danne netværk omkring adoptionen. En anden gruppe af enlige er mere tilbageholdende på kur-

serne og siger mindre. Dette kan skyldes deres natur – eller måske at disse personer har overvejelser, der ikke passer ind i ”konceptet” for kurserne. For mange enlige ville det således være nærliggende at diskutere, hvorfor man ikke fik et parforhold, mens diskussion af barnløshed er mindre relevant.

Det ses desuden generelt, at enlige ansøgere ofte er meget optaget af det praktiske, særligt omkring hjemtagelsen og den første tid derhjemme og omkring de problemer, der rejser sig, hvis barnet har særlige problemer.

Lene Kamm bemærkede, at man som sagsbehandler i forbindelse med undersøgelses- og godkendelsesforløbet kan have en ”indre tjekliste” baseret på individuelle billeder af, hvad man personligt synes, at en enlig ansøger skal være i besiddelse af. Lene Kamm påpegede, at man generelt bør være opmærksom på de forestillinger, man har omkring enlige, og på at søge at undgå at inddrage disse forestillinger i kontakten med den enlige ansøger.

Lene Kamm opfordrede herefter til, at mødedeltagerne to og to kort drøftede deres personlige forestillinger om enlige ansøgere.

Lene Kamm præsenterede herefter ”Adoptivbarnets rettigheder” som udtryk for de faktorer, der skal være til stede i det miljø og hos det menneske, som adoptivbarnet skal vokse op hos.

- Retten til at være den man er.
- Retten til at kende sin egen historie og baggrund, før adoptionen, herunder retten til at kende ”alle” sine forældre.

Lene Kamm bemærkede vedrørende dette punkt, at det i relation til de biologiske forældre er tankevækkende, at der i adoptionsfamilier med par er fokus på den biologiske mor, mens der hos børn hos eneadoptanter er fokus på den biologiske far.

- Retten til at vokse op i en familie, der tager barnet til sig som sit eget (adoption)
- Retten til en opvækst, hvor man kan udfolde sine muligheder og ”være barn på egne præmisser”

Henning J. Nielsen bemærkede, at sagsbehandleren i forbindelse med undersøgelses- og godkendelsesforløbet, hvor der berøres emner som f.eks. barnløshed, vil skulle bevæge

sig ind i ansøgerens ”urørlighedszone”, og at dette kan give problemer. Det er derfor vigtigt, at man som sagsbehandler er sig bevidst, at ens egen privatsfære også påvirker ens arbejdsmetode, herunder indholdet af ens spørgsmål.

Lene Kamm bemærkede, at målet med undersøgelses- og godkendelsesforløbet må være at få ansøgeren til at vise, hvem vedkommende er. Dette harmonerer imidlertid dårligt med, at der i det eksisterende forløb indsamles data, som sagsbehandleren efterfølgende konkluderer på baggrund af og indstiller til samrådet, ligesom det harmonerer dårligt med GEA’s ønske om mere målbare kriterier i forbindelse med forløbet.

Lene Kamm påpegede, at undersøgelses- og godkendelsesforløbet nemt bliver præget af de ord, der anvendes af sagsbehandleren, når der spørges, ligesom sagsbehandleren også kan komme ud for, at ansøgeren har ”lært”, hvad man skal sige. Lene Kamm tilføjede, at det på den baggrund er forståeligt, at man som sagsbehandler forbereder sig på opgaven, herunder i et vist omfang ”standardiserer” samtalen, men man bør dog være opmærksom på vigtigheden af, at man som sagsbehandler lader sig bevæge af ansøgeren som individuelt menneske.

Lene Kamm fremhævede herefter en række eksempler på udsagn fra adoptionssager, idet hun påpegede vigtigheden af, at udsagnene ikke kommer til at stå alene men uddybes nærmere:

- ”Nærhed betyder meget for ansøgeren”
- ”Ansøgeren har et stort netværk”
- ”Ansøgeren har gode menneskelige ressourcer”
- ”Ansøgeren savner nærhed i sit liv”
- ”Ansøgeren var sin fars pige”
- ”Ansøgeren ser sig selv som tålmodig med stort følelsesmæssigt overskud”

Henning J. Nielsen bemærkede, at man i forbindelse med samtalen med den enlige ansøger bl.a. bør komme ind på ansøgerens tanker om at skulle være alene med barnet, idet man som udgangspunkt må forvente, at ansøgeren har gjort sig overvejelser om eventuelt at skulle være alene med barnet resten af livet.

Henning J. Nielsen tilføjede, at han kunne tilslutte sig GEA’s holdning om, at en eneforælder med barn skal ses som en særlig familieform – og ikke som en halv kernefamilie – men at det ikke desto mindre efter hans opfattelse kræver nærmere overvejelser at beslutte sig til ikke at have en partner i sit liv.

Henning J. Nielsen opstillede herefter en række spørgsmål, som det kunne være relevant at stille i relation til ansøgerens parforhold:

- Forestiller du dig, at der skal en mand ind i dit liv (igen)?
- Hvornår og hvordan synes du, at dit barn skal vide det, hvis du møder og bliver forelsket i en mand?
- Vil du f.eks. være meget åben om det fra start eller vente med at introducere ham til du er helt sikker?
- Forestiller du dig, at det er en mand, der skal gå ind som far for dit barn?
- Hvilken betydning tror du det vil have for dit barn om det er en "ny far" eller "mors kæreste"?
- Forestiller du dig, at du kunne være i en situation, hvor du fravalgte en mand af hensyn til dit barn?

Lene Kamm og Henning J. Nielsen introducerede herefter to former for gruppearbejde.

A. Case vedrørende Anne, der er enlig ansøger.

B. Interviewøvelse om betydningen af netværk. Formålet med øvelsen var at undersøge og kvalificere betydningen af "et god netværk".

Psykolog Lene Kamm og Psykolog Henning J. Nielsen: Opsamling på gruppearbejde

Lene Kamm opfordrede til en diskussion omkring samtalen med en enlig ansøger, herunder til overvejelser om hvorvidt der bør lægges vægt på, at den enkelte sagsbehandler klædes bedst muligt på før samtalen, eller på at der opstilles klarere kriterier, der kan anvendes frem for subjektivt skøn.

Vedrørende gruppearbejde A

Henrik Sælan, Københavns Kommune, bemærkede, at der for så vidt angår spørgsmålet om mere målbare kriterier var uenighed i hans gruppe, idet nogle mente, at man kunne opstille en række kriterier, der tilsammen var afgørende for godkendelse, mens andre afviste dette. I den konkrete case vedrørende Anne ville man i gruppen gå nærmere ind i emner som problemer med familien, menneskelige værdier, parforhold/seksuelle forhold samt netværk.

Henrik Sælan påpegede for så vidt angår spørgsmålet om netværk, at netværk kan opdeles i dels et funktionelt netværk (omkring de praktiske ting), dels et relationært netværk (omkring følelsesmæssige ting), og at det således kan være hensigtsmæssigt i samtalen med ansøgeren at komme nærmere ind på karakteren af netværket.

Ragnhild Dissing, Frederiksborg Amt, bemærkede vedrørende casen om Anne, at det synes vigtigt at belyse hendes rummelighed nærmere, idet Anne – selvom hun angiver at være fordomsfri - beskrives som meget moralsk. Ragnhild Dissing tilføjede, at Anne desuden virker idylliserende i sine forestillinger omkring familie og omkring venindens ønske i at deltage i rejsen til Vietnam.

Marie Gammeltoft, Adoptionsnævnet, bemærkede vedrørende casen om Anne, at det er vigtigt, at der spørges konkret ind til de problemstillinger, der rejses. For så vidt angår netværket, bør man således spørge specifikt, hvornår hun forventer at ville søge hjælp og fra hvem. Marie Gammeltoft tilføjede, at casen i øvrigt er et godt eksempel på, at jo mindre der står om ansøgeren, jo mere forestiller man sig selv.

Joakim Hoffmeyer, Adoptionsnævnet, bemærkede, at det ved samtalen med ansøgeren er vigtigt, at dialogen er åben, således at mål og rammer for samtalen er meldt ud. Joakim

Hoffmeyer tilføjede, at det desuden er vigtigt, at sagsbehandleren bruger sin egen personlighed i forbindelse med samtalen – at sagsbehandleren ”sætter sig selv i spil”.

Dorthe Winther, Århus Amt, bemærkede, at det er afgørende at være personlig uden at være privat.

Henning J. Nielsen forespurgte, om man ville se anderledes på Anne, hvis hun havde været pædagog.

Hans Trautner, Vejle Amt, bemærkede, at han ikke fandt ansøgerens uddannelse afgørende, men at det dog naturligvis er vigtigt at have følelsesmæssige evner.

Jette Lihme, København Kommune, bemærkede, at der er forskel på at være pædagog og mor, idet ens profession ikke nødvendigvis er afgørende for, om man er i stand til at vise nærhed.

Henning J. Nielsen forespurgte, om man ville se anderledes på Anne, hvis hun havde haft et længerevarende forhold til en mand.

Joakim Hoffmeyer, Adoptionsnævnet, bemærkede, at det efter hans opfattelse ville have haft betydning, idet det dog kunne have været problematisk, hvis den pågældende mand lignede Anne meget.

Henning J. Nielsen forespurgte, om man på baggrund af drøftelserne vedrørende casen om Anne kan udlede noget generelt.

Kirsten List Larsen, Adoption og Samfund, bemærkede, at det efter hendes opfattelse kunne udledes, at det mest afgørende var det, der ikke stod om ansøgeren, idet man netop danner sig sine egne forestillinger, når ansøgeren kun er kort beskrevet.

Vedrørende gruppearbejde B

Anette Seidenfaden, Adoptionsnævnet, bemærkede, at opgaven med interviewøvelsen var svær, fordi den kræver åbenhed i gruppen. Anette Seidenfaden oplyste herefter, at man i hendes gruppe havde lavet ”pseudo-interviews”, men at man ikke desto mindre havde fået fornemmelsen af, at det generelt er vigtigt, at konkretisere spørgsmålene, så man ikke får floskellignende spørgsmål og svar.

Claus Jarset, Frederiksberg Kommune, bemærkede, at man i hans gruppe havde valgt at tage en bredere diskussion af emnet ”netværk”, og at man i den forbindelse var nået til, at det er kvalitet og ikke kvantitet, der er afgørende. Gruppen – der primært bestod af samrådsmedlemmer - havde desuden diskuteret, om det generelt er problematisk at få beskrevet netværket, og man var i den forbindelse nået til, ansøgernes netværk generelt beskrives godt, men at det i enkelte sager kan være svært at få det afdækket nærmere.

Annette Abell, Århus Amt, bemærkede, at øvelsen havde været lærerig og havde vist noget om, hvordan man etablerer kontakten og får stillet de svære spørgsmål. Anette Abel tilføjede, at øvelsen også havde vist, hvor nemt man f.eks. laver tolkninger, der lukker samtalen.

Vibeke Rønne bad Lene Kamm og Henning J. Nielsen om generelt at redegøre for deres personlige opfattelse af spørgsmålene om netværk og parforhold.

Henning Nielsen bemærkede med udgangspunkt i casen vedrørende Anne, at det er efter hans opfattelse er centralt, at der ”mangler noget” i Annes liv, fordi hun tilsyneladende ikke tør kaste sig ud i forholdet til en mand. Henning J. Nielsen bemærkede, at han personligt ville være betænkelig ved, at en person som Anne senere skal være mor for et barn, der kommer i puberteten, oplever forelskelse etc.

Lene Kamm bemærkede, at kvaliteten af ansøgerens netværk efter hendes opfattelse er vigtig, og at det med hensyn til ansøgerens relationer med andre også er væsentligt, at man ikke kan forvente større åbenhed fra et barn, end man selv tør give andre. Det er afgørende, at man som adoptant har ”øvet sig i” mellemmenneskelige relationer og i at tage stilling til spørgsmål omkring sig selv om person.

Oplæggene til gruppearbejde samt Lene Kamms og Henning J. Nielsens plancher er vedlagt som bilag 5.

Fredag den 10. oktober 2003

Medlem af Adoptionsnævnet, overlæge i voksenpsykiatri, Joakim Hoffmeyer: Orientering om nævnets praksis i sager om psykiske helbredsforhold

Joakim Hoffmeyer bemærkede indledningsvist, at nævnet kun har få sager vedrørende psykiske helbredsforhold.

Joakim Hoffmeyer redegjorde herefter for, at der knytter sig en række vanskeligheder til vurderingen af de psykiske helbredsforhold i relation til godkendelse som adoptant. De psykiske helbredsforhold har således betydning for både helbredsbedømmelsen i fase 1 og for ressourcevurderingen i fase 3, og det er generelt vanskeligt at drage en præcis grænse mellem, hvad der hører til i fase 1 og i fase 3.

Hertil kommer, at grænsedragningen mellem ”sygt” og ”sundt” flytter sig i samfundet generelt som led i, at kulturelt betingede krav til den enkeltes livskvalitet flytter normerne for, hvad man søger behandling for.

Groft sagt afklares i forbindelse med helbredsbedømmelsen først og fremmest spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger

- en egentlig psykisk lidelse af enten vedvarende eller tilbagevendende karakter, herunder også organisk betinget psykisk lidelse,
- en tilstand med intelligensdefekt,
- misbrug af psykoaktive stoffer (alkohol, medicin, ”stoffer”),
- en alvorlig personlighedsforstyrrelse (skizoid, paranoid, dyssocial, emotionelt ustabil, narcissistisk).

Heroverfor står ressourcevurderingen i fase 3, der især vil fokusere på personlighedsmæssige og relationelle forhold, der vedrører ansøgerens modenhed, kontakt- og indfølelse samt psykiske ligevægt, begavelse og realitetssans.

Gråzonen mellem på den ene side egentlig psykisk lidelse og på den anden side utilstrækkelige personlighedsmæssige og relationelle ressourcer udgøres af tilstande som f.eks.

- Tilpasningsreaktioner, herunder depressive,

- Lettere angst- og depressionstilstand,
- Tilstande med lette tvangssymptomer,
- Tilstande med lette psykosomatiske symptomer,
- Tilstande med lette spiseforstyrrelsessymptomer,
- Lettere personlighedsforstyrrelser, tilstande med accentuerede personlighedstræk (dependente, ængstelige, evasive og antiaggressive),
- Tidligere misbrug af psykoaktive stoffer,
- Risikoadfærd i forhold til psykoaktive stoffer

Sådanne tilstande kan på sin vis tages som udtryk for manglende psykisk robusthed, stabilitet eller modenhed, og man vil formentlig i forbindelse med undersøgelses- og godkendelsesforløbet hæfte sig ved omstændighederne i forbindelse med, at tilstanden fremkom, ligesom man vil lægge vægt på den tidsmæssige afstand til de psykiske vanskeligheder.

En særlig problematik er spørgsmålet om betydningen af nylig eller igangværende behandling med psykofarmaka, herunder særligt de nye antidepressive midler ("lykkepiller"), der bruges på et så bredt spektrum af tilstande, at brugen af psykofarmaka i dag er udbredt blandt personer, som man ellers betragter som raske.

Det er nævnets opfattelse, at vurderingen af om brug af psykofarmaka er forenelig med godkendelse som adoptant, først og fremmest må bero på baggrunden for, at der behandles. Selve det, at der behandles, er således ikke i sig selv nok til, at der kan meddeles afslag. Godkendelse i fase 1 vil således kunne være forsvarlig i situationer, hvor baggrunden for behandlingen er en tilstand med lettere eller tidsmæssigt begrænsede psykiske symptomer, og når disse ikke har nævneværdig indflydelse på ansøgerens – eller den samlede families – situation. I disse tilfælde vil ressourcevurderingen så skulle godtgøre, om ansøgerens personlige og relationelle kompetencer er tilstrækkelige til at ansøgeren kan godkendes.

Et andet område er psykoterapi (psykologisk behandling), der også anvendes i stigende grad i en række tilstande af ikke-sygelig karakter, herunder i udviklingsøjemed. Ofte oplever man, at personer, der søger psyoterapeutisk behandling i forbindelse med en krise el.lign., får øjnene op for terapiens udviklende muligheder, hvorfor terapien forsætter langt ud over, hvad den oprindelige reaktion tilsagde.

Også i relation til brug af psykoterapi er det således nævnets opfattelse, at det i forbindelse med undersøgelses- og godkendelsesforløbet ikke er selve behandlingen, men derimod baggrunden for behandlingen, der er afgørende.

I forbindelse med vurderingen af ansøgeren kan det være nødvendigt at iværksætte en specialundersøgelse – enten en psykiatrisk speciallægeundersøgelse eller en psykologundersøgelse.

Den psykiatriske speciallægeundersøgelse har først og fremmest til formål at belyse graden af psykisk sygdom på undersøgelsestidspunktet, men undersøgelsen kan herudover også belyse prognosen ved forskellige psykiatriske tilstande på basis af de oplysninger, der foreligger om ansøgerens hidtidige sygdomsforløb. Speciallægeundersøgelsen siger derimod kun indirekte noget om ansøgerens personlighedsmæssige og relationelle ressourcer.

Psykologundersøgelse må foretrækkes som specialundersøgelse, hvis der ikke på grundlag af de foreliggende oplysninger kan afgøres, om en ansøger eller et ansøgerpar har de fornødne personlighedsmæssige og relationelle ressourcer. Psykologundersøgelsen bør have relativt klare mål og må benytte sig af undersøgelsesmetoder, der er egnede til at belyse netop de egenskaber og kompetencer, der er relevante i den konkrete sag.

Joakim Hoffmeyer redegjorde herefter for en række konkrete sager fra nævnets praksis:

- En enlig ansøgerinde havde haft to tidligere depressive sygdomsfaser med let til moderat depression. Den sidste sygdomsfase lå et år før adoptionssagen. Der var familiære dispositioner til stemningslidelser, idet ansøgerindens mor havde begået selvmord i forbindelse med en endogen depression.

Samrådet meddelte afslag i fase 1, hvilket nævnet stadfæstede. Nævnet lagde vægt på, at ansøgerindens risiko for depression var væsentlig større end hos normalbefolkningen, på den arvelige disposition for depression, og på at ansøgerinden var eneadoptant.

- Ansøgerinden havde haft to svære psykotiske depressioner for henholdsvis fem og 10 år siden. Der var familiær disposition til stemningssindslidelser, idet ansøgerindens mor havde en stemningssindslidelse af bipolar type.

Samrådet meddelte afslag i fase 1 og lagde vægt på risiko for tilbagefald samt på en mindre betydende risiko for overdødelighed på grund af selvmord. Nævnet stadfæstede afslaget og lagde vægt på, at ansøgerinden på trods af fem års sygdomsfrihed havde en betydelig risiko for tilbagefald, ligesom nævnet lagde vægt på risikoen for, at eventuelle fremtidige sygdomsfaser også ville være af psykotisk karakter.

- En enlig ansøgerinde havde 12 år forinden haft en reaktiv psykisk lidelse.

Samrådet meddelte afslag i fase 1 og henviste til ansøgerindens manglende psykiske råstyrke og psykiske overskud. Nævnet ændrede samrådets afgørelse, idet nævnet lagde vægt på, at den reaktive psykiske lidelse 12 år tidligere ikke alene kunne begrunde afslaget. Nævnet fandt desuden, at ansøgerinden efter en samlet vurdering havde de nødvendige ressourcer til at adoptere som enlig. Nævnet lagde vægt på, at der ikke siden havde været tegn på psykisk lidelse, ligesom ansøgerinden havde klaret kriser og belastninger uden psykisk sammenbrud og på en måde, der ikke var til hinder for et gunstigt adoptionsforløb. Endelig lagde nævnet vægt på ansøgerindens børnerfaring og solide netværk.

- Ansøgerinden havde haft et alkoholmisbrug af mere end 10 års varighed.

Samrådet meddelte afslag i fase 1, og nævnet stadfæstede. Nævnet lagde vægt på det langvarige misbrug, der var ophørt mindre end 1½ år før nævnets behandling af sagen, og på at ansøgerinden ikke var fuldstændig afholdende, hvilket øgede risikoen for tilbagefald. Nævnet fandt ikke, at der var grundlag for at iværksætte en specialundersøgelse.

- Ansøgerinden havde udviklet en angsttilstand som konsekvens af et langvarigt sygdomsforløb efter en hjernerystelse fem år tidligere. På ansøgningstidspunktet var hun fortsat i psykologisk og medikamentel behandling. Ansøgerne havde tidligere adopteret, og det første barn var velfungerende.

Samrådet meddelte afslag i fase 1 og henviste til, at ansøgerindens egnethed som adoptant på grund af behandlingen ikke kunne vurderes.

Nævnet fandt ikke, at ansøgerindens helbredsmæssige forhold var til hinder for, at ansøgerne kunne godkendes som adoptant. Nævnet tog ikke herved stilling til, om ansøgerinden besad tilstrækkelige ressourcer til at kunne godkendes i fase 3, idet betydningen af den fortsatte behandling ville kunne indgå i ressourcevurderingen i fase 3.

- En enlig ansøger havde haft mangeårige spiseproblemer (bulimi), angst og ”andre psykiatriske problemer”.

Samrådet meddelte afslag i fase 1 og henviste til ansøgerindens psykiske helbredsforhold. Nævnet stadfæstede under henvisning til de mangeårige spiseproblemer, angst og andre psykiatriske problemer. Nævnet fandt, at ansøgerindens

psykiske skrøbelighed – uanset de sidste tre års symptomfrihed – var af en sådan karakter, at ansøgerinden ikke kunne godkendes.

Spørgsmål til Joakim Hoffmeyer

Ib Hempel-Jørgensen, Vestsjællands Amt, forespurgte, hvilken form for alkoholmisbrug, der kan begrunde afslag.

Joakim Hoffmeyer svarede hertil, at det afgørende er, om der er tale om et afhængighedssyndrom, idet der i så fald skal gives afslag. Dette gælder som udgangspunkt også, når misbruget er på nogen afstand. Det må tilsvarende anses for betænkeligt at godkende ansøgere, der har et skadeligt forbrug af alkohol uden at der dog foreligger et egentligt afhængighedssyndrom.

Marianne Wung-Sung, DanAdopt, påpegede, at godkendte ansøgere under visse omstændigheder kan få problemer med, at giverlandet ikke vil formidle et barn. Marianne Wung-Sung henviste til problemer i et konkret tilfælde, hvor ansøgerinden 10 år tidligere havde haft en depression og siden havde været i antidepressiv behandling.

Peter Abraham, Storstrøms Amt, forespurgte, om der er tendens til at brugen af lykkepiller bliver langvarigt.

Joakim Hoffmeyer svarede, at det er svært at sige noget generelt herom, men at der utvivlsomt er nogen, der tager medicinen resten af livet.

Joakim Hoffmeyers plancher er vedlagt som bilag 6.

Medlem af Adoptionsnævnet, overlæge, dr. med. Thure Krarup: Orientering om nævnets praksis i sager om fysiske helbredsforhold

Thure Krarup henviste indledningsvist til Civilretsdirektoratets Vejledning om vurderingen af adoptionsansøgers fysiske og psykiske helbredsforhold og til nævnets hjemmeside, hvor nævnets praksis løbende offentliggøres.

Thure Krarup påpegede, at det generelt er vigtigt at foretage en individuel vurdering af ansøgerens helbredsmæssige forhold i den enkelte sag.

Thure Krarup fremhævede i den forbindelse en konkret sag fra nævnets praksis, hvor samrådet havde givet afslag under henvisning til, at det fremgår af vejledningen, at der ved bl.a. brystkræft er en sådan risiko for sent optrædende tilbagefald, at der bør gives afslag. Nævnet ændrede samrådets afgørelse under henvisning til kræfttumorens beskedne størrelse (6 mm.), ligesom der ikke var spredning til lymfeknuder. Nævnet lagde desuden vægt på, at ansøgerinden efterfølgende var blevet behandlet med kemo- og stråleterapi, og på at hun nu 9 år senere ikke havde tegn på malignitet. Nævnet fandt herefter, at ansøgerindens forventede levetid formentlig var tæt på det normale og formentlig længere end levetiden for en rask mand i samme alder, og nævnet fandt derfor ikke, at ansøgerindens helbredsmæssige forhold var til hinder for godkendelse som adoptanter

Thure Krarup påpegede desuden, at det er afgørende at forholde sig til validiteten af speciallægeerklæringer.

Thure Krarup fremhævede i den forbindelse en sag vedrørende en kvinde på 35 år, der i 1995 fik påvist hjernetumor. Tumoren blev i 2002 fjernet operativt, og ved kontrolscanning i 2003 sås der et ”hul” efter tumoren og desuden tegn på, at der muligvis var en lille resttumor. Ansøgerinden skulle herefter følges ved kontrol. Nævnet besluttede at iværksætte en speciallægeundersøgelse, idet der også ved godartede tumorer er stor tendens til recidiv, og idet tumoren da ofte bliver mere og mere aggressiv.

Endelig påpegede Thure Krarup, at udviklingen i behandling af sygdomme kan gøre, at man ændrer holdning til enkelte sygdomme. Thure Krarup henviste i den forbindelse til, at nævnet tidligere har givet udtryk for, at for højt kolesteroltal gav anledning til bekymring, uanset om ansøgeren i øvrigt var rask. Der er nu udviklet meget virksom medicin (statinpræparater), der betyder, at der kan gribes effektivt ind, og nævnet har på den baggrund ændret opfattelse af betydningen af for højt kolesterol. Det er herefter nævnets op-

fattelse, at der ikke i dag bør gives afslag på godkendelse som adoptant alene på grund af forhøjet kolesteroltal, idet det normalt med den rigtige behandling vil være muligt at behandle selv svær hyperkolesterolæmi.

Der bør i stedet i hvert enkelt tilfælde foretages en samlet vurdering af ansøgerens generelle helbredstilstand og livsstil specielt med henblik på hjertekarsygdomme, og afgørelsen om godkendelse som adoptant bør træffes på baggrund af denne samlede vurdering.

Spørgsmål til Thure Krarup

Henrik Sælan, Københavns Kommune, forespurgte til de situationer, hvor der er en række faktorer af helbredsmæssig betydning, der kan kombineres. Henrik Sælan henviste til, at en ansøger, der f.eks. har tendens til depression, vil kunne påberåbe sig, at vedkommende til gengæld er ikke-ryger.

Thure Krarup svarede hertil, nævnet normalt i sådanne situationer gør opmærksom på, at nævnet ikke er bekendt med sammenhænge mellem de forskellige faktorer. Thure Krarup tilføjede, at det dog er nævnets opfattelse, at man bør forholde sig til konkrete undersøgelser, som ansøgeren måtte have henvist til.

Læge på Rigshospitalet, Grete Teilmann: Orientering om forskningsprojekt vedrørende udenlandske adoptivpigers pubertetsudvikling

Grete Teilmann præsenterede sig selv og redegjorde for arbejdet med phd-afhandlingen vedrørende tidlig pubertetsudvikling hos adopterede børn.

Grete Teilmann redegjorde for, at pubertet normalt starter efter det 8. år, i Danmark dog oftest efter det 9. år. Puberteten ses først som en vækstacceleration, hvorefter pigen får bryster og kønsbehåring og endelig – når hun er ca. 13 år – den første menstruation. Efter den første menstruation vokser pigen oftest endnu 4-8 cm., hvorefter pigen er fuldt voksen og moden.

”For tidlig pubertet” er pubertet, der starter før det 8. år. Der er delte meninger om, hvorvidt for tidlig pubertet giver anledning til bekymring. For tidlig pubertet kan skyldes en sygelig tilstand, men oftest er det den normale pubertet, der starter for tidligt.

Følgen af for tidlig pubertet er – også når der ikke er tale om nogen sygelig tilstand – først og fremmest:

- For lav højde i voksenalderen. Ubehandlet vil pigen normalt opnå en sluthøjde på ca. 150 cm.
- Psykosociale problemer forårsaget af, at pigen er den første blandt jævnaldrende, der går i pubertet.

Følgerne af for tidlig pubertet på længere sigt er ukendte. Man ved således ikke, om for tidlig pubertet har sammenhæng med anden senere sygdomsudvikling.

Særligt for så vidt angår for tidlig pubertet hos adopterede piger, findes der en svensk undersøgelse omfattende 107 adopterede piger. Disse piger fik deres første menstruation i en alder af 11,6 år, mens svenske piger normalt får den første menstruation som 13-årig. Til sammenligning får piger i landområder i Indien den første menstruation i en alder af 14,4 år, mens piger i byområder i Indien får den første menstruation i en alder af 12,2 år. Der er således intet, der tyder på, at de svenske adoptivbørn fik tidlig menstruation, fordi de kom fra Indien.

En journalopgørelse (1990-2001) fra Rigshospitalet viser, at 16,3% af patienterne med for tidlig pubertet er adopterede, mens kun 0,8% af baggrundsbefolkningen er adoptere-

de. Der var således 20 gange flere adopterede børn blandt patienterne med for tidlig pubertet, end man umiddelbart kunne forvente.

Der findes en række forskellige hypoteser omkring sammenhængen mellem adoption og forekomsten af for tidlig pubertet, f.eks.:

- Genetiske forhold
- Lav fødselsvægt og catch-up-vækst
- Stoffer med hormonforstyrrende virkning
- Lysmængde
- Psykologisk stress

Alle tidligere undersøgelser vedrørende adoptivbørn og for tidlig pubertet er lavet som spørgeskemaundersøgelser, hvilket bl.a. indebærer en risiko for, at de personer, der svarer, skiller sig ud fra dem, der vælger ikke at svare.

Der er derfor behov for en prospektiv undersøgelse, der dels beskriver den normale udvikling, dels søger at afdække årsagen til for tidlig pubertet.

Den aktuelle undersøgelse vedrører ca. 300 adopterede piger i alderen 4-12 år. Pigerne deles i grupper med 30 i hver, og pigerne undersøges hvert halve år i to år.

Rekrutteringen af deltagerne er sket i samarbejde med nævnet, der har skrevet til en række relevante familier på hele Sjælland. Status på disse henvendelser er, at 434 af 635 (68%) har svaret, og at 311 af de 434 (72%) har oplyst, at de gerne vil høre mere om undersøgelsen.

De familier, der har oplyst, at de ikke vil høre mere om undersøgelsen, har bl.a. begrundet svaret med, at de ikke vil udsætte barnet for mere, og med at deltagelsen tager for meget tid/er for besværlig. Hertil kommer en gruppe familier, hvor barnet allerede følges for for tidlig pubertet.

Undersøgelsen af pigen består af måling og vejning samt undersøgelse af pubertetsudvikling hvert halve år. Der foretages desuden en ultralydsscanning af pigens æggestokke og livmoder, ligesom der tages et røgtgenbillede af venstre hånd med henblik på at belyse modenheden i knoglerne. Endelig tages der blodprøve, der undersøges for kønshormoner, væksthormoner, genetiske markører og hormonforstyrrende stoffer, ligesom der tages urinprøve, der også undersøges for hormonforstyrrende stoffer.

Deltagerne får hver gang besked om resultatet af deres egen undersøgelse. De samlede resultatet skal bruges til at rådgive læger, sundhedsplejersker og forældre, og der skal udarbejdes en videnskabelig afhandling, der kan udgives internationalt.

Projektet er godkendt af Videnskabsetisk Komite og finansieret af Hovedstadens Sygehusselskab.

Spørgsmål til Grete Teilmann

Svend Bank Andreasen, Adoption og Samfund, påpegede, at Adoption og Samfund i det sidste halve år har fået 50 henvendelser om for tidlig pubertet hos adoptivbørn, og at børnene i samtlige tilfælde var ældre end 18 måneder, da de blev hjemtaget. Svend Bank Andreasen tilføjede, at de berørte familier ofte beskriver, at der længe før de fysiske tegn kommer psykiske tegn på "teenagereaktion", og at det er erfaringen, at hormonbehandling hjælper i den forbindelse.

Grete Teilmann bekræftede, at undersøgelser – uden at det dog er statistisk bevist – viser, at der er en tendens til, at der blandt børn med for tidlig pubertet er en øget forekomst af børn, der er blevet adopteret i en relativt sen alder.

Lene Bohr, Storstrøms Amt, forespurgte, om det kan have betydning, at børnenes fødselsdato kan være usikker, således at de måske er ældre, end man tror.

Grete Teilmann svarede hertil, at dette kan spille en rolle, men at man i den omtalte svenske undersøgelse havde taget gruppen med usikker fødselsdato ud, hvilket imidlertid ikke ændrede resultatet.

Peter Teilmann forespurgte, om det har betydning for undersøgelsens resultat, at nogle har sagt nej, fordi deres barn allerede er i behandling for for tidlig pubertet.

Grete Teilmann svarede hertil, at man har registeret de tilfælde, hvor familien har begrundet deres negative svar med, at barnet allerede er i behandling, således at det ikke vil påvirke undersøgelsens resultat.

Grete Teilmanns plancher er vedlagt som bilag 7.

Kontorleder i AC International Børnehjælp, Jørgen-Ulrich Ravnskov, og kontorleder i DanAdopt, Ole Bergmann: Orientering om formidlingssituationen i afgiverlandene

Jørgen-Ulrich Ravnskov redegjorde for, at AC International Børnehjælp forventer at hjemtage ca. 400 børn i 2003, og at dette svarer til tallet for 2002.

Generelt er ansøgertallet faldet, hvilket er problematisk, fordi organisationens arbejde og organisation er tilrettelagt med henblik på at formidle ca. 400 børn årligt.

Jørgen-Ulrich Ravnskov bemærkede, at der ikke er sket store ændringer i relation til giverlandene. Formidlingen fra Bukina Faso er dog indstillet, og der arbejdedes aktuel på at starte formidling fra Sydafrika.

Jørgen-Ulrich Ravnskov bemærkede, at organisationerne har oplevet nogle mindre ændringer i forbindelse med samarbejdet med amtskommunerne. Jørgen-Ulrich Ravnskov henviste i den forbindelse til, at en del giverlande kræver udvidede socialrapporter, ligesom der stilles større krav omkring afrapportering, herunder om at afrapporteringen sker til tiden. Der er formentlig tale om et udtryk for, at man nu i giverlandene tager formidlingen mere alvorligt end tidligere, hvilket reelt er en positiv udvikling.

Ole Bergmann redegjorde for, at DanAdopt i 2003 har formidlet ca. ¼ færre børn end påregnet, hvilket bl.a. skyldes stilstand i formidling fra Vietnam og Bombai i Indien.

Ole Bergmann bemærkede, at DanAdopt har indstillet formidlingen fra Haiti og aktuelt arbejder på at starte formidling fra Sri Lanka og muligvis Portugal.

Ole Bergmann bemærkede afslutningsvist, at det er DanAdopts opfattelse, at de formidlende organisationers rolle i dag er væsentligt ændret i forhold til tidligere, idet lovændringen har stillet nye og udfordrende krav til organisationerne, der har måtte gøre op med gamle vaner.

Organisationerne lægger i dag stor vægt på, at ansøgerne "arbejder med" i forbindelse med godkendelsesproceduren og ikke blot gøre myndighederne tilfredse, ligesom det – også af hensyn til adoptionsformidlingen på længere sigt – er væsentligt for organisationerne, at der gives et reelt billede af ansøgerne, således at giverlandet kan tåle at møde ansøgerne i virkeligheden.

Hertil kommer, at organisationerne i dag gør mere ud af at rådgive omkring landevalg, ligesom organisationerne gør meget ud af grundlaget for ansøgernes accept af barnet, dvs. oplysningerne om barnet fra giverlandet.

Bilag:

1. Program for landsmødet
2. Deltagerliste
3. Planche fra Vibeke Rønnes indlæg
4. Plancher fra Birgit Skov Jensens indlæg
5. Plancher fra Anette Hummelshøjs indlæg
6. Oplæg til gruppearbejde samt plancher fra Lene Kamms og Henning J. Nielsens indlæg
7. Plancher fra Joakim Hoffmeyers indlæg
8. Plancher fra Grete Teilmanns indlæg